

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

107 Turpium [com]mensaliu[m] (Disch narren) Nole. Manus no[n] lauare:
primu[m] locu[m] eligere: an[te] comestione[m] no[n] orare: sine
masticato[n]e deglutire: sine esurie ad me[n]sam sedere: ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turpiū cōmensaliū

R curiosa peperere: qz totū hoc de verustate corrupōnis est ortū/ cū nihil nouū z durabile sit sup terram. Quere quō h sit intelligendū. xxx viij Sēsus restringere. xxxix. Glanā p̄placētā z offentatōem deuita re. xl. Laudanda z digne miranda humili abscondere/ z de omni re z de omni snia vtilitatis fructū atqz dei laudē z honorē q̄rere. Nec se nec sua velle p̄dicari/ sed deū in donis suis optare b̄ndicti: qui cūcta ex mera charitate largit. Nec ḡfa frēs supnaturaie lumen z q̄ddam dei sp̄cale donū est: z p̄prie electoz signaculū z pignus salutis eterne: que hoicm de terrenis ad celestia amāda sustollit: z de carnali sp̄ualcm efficit. Quanto igit natura ampli⁹ p̄mit z vincit/ tanto maior gratia in⁹ fundit: z quotidie nouis visitationibz in timore hō f̄m imaginē dei reformat. Nec Thomas de Kempis. Hoc est qd ait L̄h̄s: Nisi granū frumētū zc. si aut mortuū fuerit/ fructū multū affert. Et q̄ p̄dit aiaz suam i h mūdo/ inueniet cā. Nec b̄ndicta terra. P̄s. B̄ndixisti dñe terrā tuam zc. Sed q̄ris: Sunt ne hec necessaria ad salutē/ sic q̄ in vite via hos nodos nō scētēs sit in via p̄ditōis: zc. R̄ndeo breuiter q̄ nō: nisi intātum exorbitaret q̄ fierēt p̄tra dei z p̄imi charitatē: q̄ sub p̄cepto cadit. Sunt tñ nō obseruata p̄tra viam ad p̄fectōem charitatis: nam q̄ ad veram p̄fectāqz charitatē puenire vult/ necesse hz: hāc viā ingredi. **Z** di. Sic etiā de tribulis p̄ois vie intelligi debet. Hi sunt nodi frēs q̄ bus noscūt via sapie. Nec via ad coronā/ hec exercitia virtutū/ p̄ quas ad sapiam puenit: sicut dixit Sion: vt i sp̄e. Brandt. Quēadmodū ad Penelopem p̄ ancillas venire nitebāt amatores eiusdē: ita p̄ virtutes sapientie appropinquamus. Item est hec stulticia huius mūdi/ q̄ xa sapia ē apud deum: qz qd stultū est dei/ sapientius est hoibz: z qd infirmū ē dei/ fortius est hoibz. Item p̄dicamus Iesum/ iudeis q̄dam scandalū/ genz tibi aut stulticiā: ip̄is aut vocatis iudeis atqz grecis L̄h̄m dei virtutē z sapientia. j. Cor. j. Rogemus dñm.

Sab. post Iudica. xxiij. Martij: Festū Annun-

ciatōis anticipabat: qz cadebat in feriā secūdā post Palmaz.
Stultoz infinitus zc. Ec̄s. j. Die gesta hui⁹ diei de cena.

O Entesima septima turba stultoz est: turpiū cōmensaliū (tisch narren) Qui se irrōnabilr hnt in mensa hoim/ aut dei: sapiens em̄ in vtraqz se honeste hz z rōnabilr. De his sponond me vobis hodie dicitur: z puto nō incōgrue materie huius diei/ q̄ est vt audistis de cena L̄h̄o a Martha p̄parata: in qua discubuit Iesus deus z hō. Recte ḡ de mensa hoim z dei/ vbi viuere erant honesti z turpes. Stulti: qualis fuit Judas murmurās sup effusione yngēti. Non est: discipuli/ z sup oēs L̄h̄s dñs. S̄z z hodie festū ē q̄ cōmemoram⁹ descēsū panis q̄ venit de celo/ p̄pact⁹ manibz sp̄ūsc̄ti in vginis aluo: q̄ nobis in cibū p̄ponet his futuris sacris dieb⁹ pascha

lib/in qbz qliber tenet digne panē hunc māducare iuxta p̄ceptū ecclē. **III**
 Rationabilr ḡ r apte de fatuis p̄uis offert se dicēdi materia. Repe-
 rito ḡ nolas aliqs/qbz p̄nt discerni a sapiētibz p̄uis.

Prima nola est: manus nō lanare. Hoc apud oēs curiasz domus
 regult̄ obseruari solet: vt manus an̄ mēsam abluant: r p̄ incurialitate
 reputat̄ si hoc negligit̄/ q̄uis crimē nō reputet. Qd̄ tñ iudei opinaban-
 tur: quēadmo dū dictū est diebz supioribz: q̄ illud discipulis xpi impro-
 perabāt/ qz manibz non lotis sed cōibz manducarēt. Esti autē non cri-
 men sit/ sed sola incurialitas ad mensam boim non lotis manibz accer-
 dere: ad mensam tñ dei immūdis manibus accedere grande scelus et
 crimen (quale fuit crimen crucifigentū. Ch̄m) reputat̄: ḡ ad lotionem
 manū in p̄mis conandū. Et q̄ ē inqs bec lotio/ q̄ aqua/ q̄ m̄appa abs-
 fterfionis. Aqua ē p̄ritio: lotio ē p̄fessio: m̄appa est satisfactio. Glide vt
 bec tria habeas ad manū mundatōem. Prima ē aqua p̄ritōis: vi-
 de sit bec aqua calida/ munda/ amara r viua. Sit calida calore chari-
 tatis: sit tua displicētia de peccato calida: sit tua p̄ritio ex amore dei:
 r nō timore pene dūtatar: quēadmodū damnati r damnādi: r quēad-
 modū solet cōiter fieri in morte/ vbi affectio p̄modi non iusti regnat: q̄
 vtiqz gelida est rē. Sit aqua p̄ritōis mūda. Caue ne tencas p̄posi-
 tū nō dimittēdi p̄crita/ aut nō cauēdi futura/ aut nō amouēdi occasi **II**
 ones manifestas: bec sunt q̄ aqua illam turbulētam efficiūt. Sit aq̄
 p̄ritōis amara: cū nō in sensualitate/ sit tñ in volūrate. Vtina nō se-
 cūsem: nam dolor sensualitatis nō ē in p̄tate nostra: r etiā posset esse ni-
 mius: nō tñ idēo tenemur potius eligere infernū q̄ peccasse. Sit aq̄ **4**
 p̄ritōis viua: p̄ritio sit tua p̄ritio hoc modo: qz quicūqz sit actualis
 recordatio de pctō/ qz de eo doceas modo dicto: als videberis approba-
 re: hoc ego intelligo/ dum occurrit tibi sub rōne offense rē. Felix q̄ talē
 aqua habet in suo fusorio p̄ lotōe animē suē. Sed vñ haurim⁹ aqua
 hanc: dur⁹ ē cor meum instar siliētis: peure dñe Jesu ḡga tua vt fluat/
 sicut olim ad pctūsiōnē Moysi. Percute igit̄ r tu te ad literā ḡga vt
 emolliaris. Secdo eijce r fode cor: r eijce simū affectionū mūdānaz: vt
 serui Jacob/ p̄ fossoriū icumū r abstinentē. Tertio ora r clama p̄ aqua/
 sicut illi de Maria magdalena impetratit: vt d̄t Guil. Parrbi. in de
 dist. rbe. rē. Quarto p̄sidera miseras etiā alioz/ quousqz p̄pungaris
 ad lachrymas. Ecce p̄mū est aqua p̄ritōis. Secūdum est lotio p̄fessi-
 onis. Nō satis est tenere aqua p̄ritōis in fusorio/ nisi ad lotōem effun-
 dat̄ p̄ p̄fessionē suo tempe/ abundāter/ discrete. Sit p̄fessio opportuna **i**
 tempe debito: h̄ est ad p̄positū an̄ p̄munionē. Nam p̄ritio non sufficit:
 qz oportet necdum deo p̄ p̄ritōem/ sed etiā ecclesie/ a cuius ministerio
 vult accipe cōtionē recōciliari: quod fit p̄ p̄fessionē. Ergo d̄r: Effunde
 quasi aquam cor tuū. Sit secdo p̄fessio integra: omnia dic mortalia/ r
 dubia/ circūstantias rē. Sic q̄ aqua ministrat p̄ lotōem non parit aq̄/
 Do

Turpiū cōmensalū

sed largiter fundit: sic et tu. **Un̄ d̄r:** Effunde ut aquā/nō ut oleū: ut lac
vinū aut mel: ut in dicta salutis. Sit tertio p̄fessio secreta ex p̄re con
Pfessoris et p̄fiteōis. Debet em̄ p̄fessor in nullo casu eā reuelare: ut d̄t Ser
son. Itē neq; p̄fiteōis rē. Intellectū hui⁹ q̄re in Ser̄so. Nō em̄ intelligit̄
simplr. Sic recipit̄ in peluim ex p̄re p̄fiteōis: et basse silēter ifundit̄ ex p̄
Ate p̄fessoris: nō em̄ debz aq̄ alte infundi: s; ceruisia ut sonet. Sit q̄rto
p̄fessio corā iudice. Iudex in p̄fessione est papa vel ep̄s vel curatus vel
aliq; legitime ab aliq; istoz delegat⁹. Ab hoz ḡ ministroz vno aquā
recipe: sed a q̄ expediētī d̄t Ser̄son/ q̄ reguit̄ et ceteris parib; a suo cus
rato ordinario. Primo p̄pter obedientiā. Deinde p̄pter facilitatē hūdi
cum postmodū in piculis mortis/ vel in sacroz administratōe. Et ter
tio fm̄ Bonauē. (ut allegat Ange⁹) p̄pter excusatiōnū et deceptionū viz
tatōem. Nam si min⁹ sufficiēs est/ tūc subdit⁹ magis excusat p̄fiteōis cus
rato q̄ aliq;. Felix q̄ sic p̄ p̄fessionē abluat man⁹ suas opportune/ secreta
et a suo iudice. S; sunt q̄ inuiri accedūt ad illā ablutōem: retrahit̄ eos
vel pudor vel tumor/ p̄sumptio vel despatio. Pudor eos retrahit̄ q̄ ha
bēt turpia pctā p̄cipue carnalia: tales nō libēter oñdūt man⁹: silēs eis
q̄ scabiosas hñtes manus/ nō libēter oñdūt eas et subtrahūt se a lotōe.
PSic territus Tobias iunior pisce delitescēte in aq̄. Alios tumor: o nō
indigeo: sicut q̄dā glantes de p̄sciaz puritate/ cū tñ sint plene supbia et
hypocrisi. Quosdā p̄sumptio/ p̄crastinatēs: adhuc tps nō est inqunt/ s;
cras: s; volūt vltimū esse in lotōe/ alijs cedere volētes tanq; digniorib;:
et sic vltimo nō lauāt. Alios despatio: quoz pctā adeo gūta sunt: ut di
cāt cū Cain: Maior est iniquitas rē. Silēs cerdonib; q̄ desperauerunt
de purgatōe vnguitū rubore infectoz: p̄terea eos lauare nō curāt. Ter
tio est extersio satisfactōis: h̄ tādē in lotōe manūū fieri solet: ut map
pa manus extergant: sic et satisfactio d; seq;. Sit h̄ prudēs tentoz map
pe: ne sit nimis aspa/ sed tolerabilis p̄nia imposita/ quā libēter ferat: et
q̄ meli⁹ est cū leui mittere ad purgatoriū q̄ graui ad infernū. Tu autē
frater fac cito extergas h̄. s. p̄ patiētē tolerantiā tribulationū. Est enig;
ma: q̄d est h̄: si efficit̄ fit: si nō efficit̄ nihilomin⁹ fit: Rūdet̄/ est exiccatio
manūū: si q̄s exiccat p̄ mappā exiccat: si nō exiccat p̄ mappā/ nihilomi
nus exiccat. Uex q̄dē in h̄ est puerbitū in p̄posito q̄ntū ad h̄/ s; nō cur
eqli p̄modo: si em̄ h̄ nō satisfeceris p̄ satisfactōem/ nihilomin⁹ satisficit̄ i
purgatorio: s; nō sine tuo magno malo: ḡ h̄ vic/ h̄ seca/ ut incernū par
Dcas: brūs q̄ h̄ satisficit̄. Cateat̄ sibi p̄mo corruptores alioz in morib;:
scdo iniustū bellū in t̄palib; exercētes/ et iniustas p̄motōes in sp̄ualib; p̄
curātes: tertio p̄pōsi in statu p̄ simoniā/ vsurā aut rapinā: q̄rto inius
sti patroni et causaz/ aduocati: q; rarissime hi ad mappā satisfactōis is
duci p̄t. Tādē frēs ut finē faciam⁹: tu q̄ es itur⁹ ad mēsam dei his di
eb; toto conatū cura/ ut nō lotis manib; nō accedas: s; diligētē his
modis p̄cura lotōem p̄ aquā p̄ritōis calidā/ mūdā/ amarā et viuā/ bas

Turba. CVII XXXIII

nam h̄ga/effusione/orōne aut p̄sideratōe. Per deniq; p̄fessionis lotio
nē oportuna rē. nō obstāte pudore/tumore/p̄sumptōe aut desp̄atōe:
p̄ q̄q; absterſiua mape satisfactōis. Sic fac vt mūdus sis/q̄tenus dis
gnc possis ad mūdissimū hūc puenire cibū. Nisi em̄ sic feceris/guissis
ma te pena manebit. Clamat Pau. Probet at̄ seipm̄ hō: r sic de pane
illo edat r de calice bibat: q̄ em̄ corp⁹ dñi māducat indigne/iudiciū sis
bi māducat r bibit. Et qdē iuste/immūde ad tā mūdū cū tāta temeris
tate accedes. Horret Joānes baptista (sc̄tificat⁹ in vtro) accedere r tā
gere verticē dñi: immo corrigiā calciāmeti: qd tu immūde. Mare⁹
pollicē abscindit rē. Iudei se parāt r mūdāt sacrificia sua facturi: r ecc
ce h̄ mar⁹ sacrificiū. In nulla curia regis tp̄alis sine lotōne manuū ad
mēsā sedet: r tu illor⁹ accedes. Calices/paramēta/palle altaris oia
alba r nitida admonēt/ vt r tu nitid⁹ sis r lor⁹. Un̄ putas fuit q̄ cbr̄i
stus pulſ⁹ dederat panē discipulis eos lauerit r dixerit: Si nō laue
ro te/nō habebis p̄te mecu: nisi qz necesse est p̄us lauari q̄s accedas ad
sacm̄. Venit panis h̄ r descēdit de celo in vtr̄. h̄ginis mūdissime r
castissime lote instar colūbar lacte rē. Et tu q̄ nō sis fatu⁹/ziua: caue
ab hac nō lorōis nola/ne excludaris a mēsa. Rogemus dñm.

Dñica Palmarum. xxiij. Martij.

Stultoz infinitus rē. Ec̄cs. i. Besta dici siue euāgelij.

Sc̄da nola stultoz zuiua: est: eligere p̄mū locū/aut añ alios in scu
rellā digitos inferre. In mēsa humana bec fieri nō debere certū est: r ē
ex documēto Eb̄i: q̄ in euāgelio d̄r: Cū inuitat⁹ fueris rē. Et qdē
h̄ verissimū signū est gr̄adis stulticie: debet em̄ ibi seruari maxima hu
militas/in omni eo q̄ vult ad mēsā dñi sedere: nō igit p̄mū/s̄ vltimū
locū elige cōicaturus. Elige inq; p̄ humilitatē r timorē de tua indigni
tate: r quō: h̄ modo. Considera q̄ p̄cipue ex diuino intinere/ r non ex
nostra industria seu p̄paratōe digni reddimur mysterioz sacroz p̄ci
patōe. Nec nimiz p̄sideratio si cū sapore intimo masticez/humiliabit
nos vehemētē: r in nouissimo faciet recūbere loco. Profecto hūilitas
sola est q̄ disponit ad dignificatōem r p̄paratōem debitā p̄ talis tātiq; ho
spitis in aie cenaculo susceptōe. Agat nihilomin⁹ industria nostra qd
z poterit/ vt sit absq; p̄scia peccati mortalis. Plane bec industria nostra
z p̄paratio qualem agere puenienter possumus req̄rit: quēadmodum
beri dictū est de lotōe manuū p̄ p̄ritōem r p̄fessionē. Teneē em̄ q̄s p̄
bare seipm̄/ r sic accedere. Caue tñ ne illi industrie r p̄paratōi p̄ con
fessionē aut als̄ inuitaris aut in ea speres: als̄ sup̄bis: als̄ maledictōem
incurris q̄ p̄mis fiduciā tuā in boie/ r carnē brachiū tuū/ alioq; denis
q̄ in p̄cipitiū ibis: falleris aut cadis/ aut tanq; si quis baculo arundis
neco sustētē vacillas/ neq; habitabim⁹ in adiutorio altissimi/ dñi in nris

Do 6

Turpiū cōmensalium

Smeritis fidimus/vel in pctōz sola recordatōe torq̄mur zc. Dic ex Ber-
sone de pollutōe noctur. p̄sideratōn. ix. vsq̄ ad hunc passum: Quid ḡ
4 diceret aliq̄s zc. Agnosce q̄ oēs iusticie nostre sunt sicut p̄anus mens-
struate/aut velut fascie: sub q̄bo velamus assidue sanitē pctōz nostroz.
Qua fronte igit̄/qua ve audacia infectōem hāc ad placandū deū aude-
binus oñdere: Laucam⁹ ne poti⁹ irriter. Plane sic est/si mille annis
vacaret aliq̄s se disponere ad dignitatē celebratōis: nec sic p̄ se attinge-
ret. Quid iccirco in breui morula facere poterit: Esto q̄ post tuā p̄pa-
ratōem p̄ exercitiā p̄tritōis/p̄fessionis/meditatōis zc. nihil tibi p̄sci⁹ sis
sup pctō mortali/aut peccādi p̄posito: scies tñ ex aduerso q̄ iustus est
dñs: q̄ si velit exq̄rere vehemēter debita/si iniq̄tatē tuā obseruare/si te/
cū iudicio p̄tendere: plane neq̄ sustinebis/neq̄ poteris rñdere vnū p̄-
mille: q̄ntumlibet lotus fueris/attritus/p̄fessus/lachrymosus. Quid
ista sunt: Ue tibi si nō cū misericōdia magna valde dijudicaris. Quid sci⁹
re possum ego z tu o frater/si forte me latēt vitia mea: Merui q̄dē ex-
cecare: q̄ visu meo spūali sup modū abusus sum/dum vidēs bonū aliū
5 q̄ adimplere p̄tempsi. Sic sic ḡ o frater: si vanitas tua/falsitas tua
tua vana p̄paratio mēstruosa/lachryme/pax/suauietas/tranq̄llitas/de-
uotio sensibilis: si hec inq̄ te cum lacrima pallij tui ad mensam dñi re-
trahere nitant̄ quasi dignū: repugna remitēs: noli in his p̄fidere quasi
hec te dignificēt: sed post hec oia facta z oēm industriā tuā z p̄paratōem
q̄ oīno p̄cedere z nō negligi d̄: siste in vltimo loco: z expecta si forte pa-
6 terfamilias veniat z dicat: Amice/ascende: z trahat te. Et q̄n h̄ criz:
Tūc q̄ de te desperasti in vitare/z in oibz exercitijs tuis: z te in misē-
ricordiā dei p̄cis ei soli innitēdo/dicēs: Et si nihil sū/h̄ tñ scio q̄ ap̄d
dñm misericōdia/z copiosa apud eū redēptio: z pietatis eius fontē nulla
p̄t iniq̄tas euincere vel ericcare. Quid: decreuit saluare me: nemo est
q̄ p̄demnet: p̄cipit vt spem meā ponā in eū/z me totū in manus suas
p̄ciā vt possum: nō est crudelis zc. Ex eodē vbi p̄us: vsq̄ ibi: Esuris
7 accede. Sic tibi humiliato dicet dñs: Amice ascēde. Noli tūc obsti-
nar⁹ reniti. Esto retrahat te indignitas/carnalis humilitas/infirmitas
z c. Ex eodē sup Maḡt. rcij. a. b. c. Exaudi potius patrēfamilias
te trahētē z dicēt: Si egrotas/veni: ego apponā efficacissimū medi-
camentū tue inualitudinis. Si fluxū pateris z nō poteris sanari a me-
dicis tuis. s. exercitijs zc. Dic ex de pollutōe nocturna/ad placitū iuxta
metaphorā illā quā p̄posui/p̄grue aptādo.
Tertia nola est: an p̄mestione nō orare. Nos est ch̄ianoz vt ante
mēsam orēt. Docuit h̄ suo facto Ch̄s dñs: q̄ pascēs p̄lm/eleuat⁹ oeu-
lis b̄ndixit panē zc. z p̄cipue clericis mādāt vt cibū b̄ndicāt: dist. xliij
nō liceat. Et tu itidē obserua an p̄mestione diuine eucharistie/vt post
lotōem z humilē fessione cibū b̄ndicas z orēs: dic: B̄ndict⁹ q̄ venit in
noīe dñi. Disce a p̄for pueris bebricoz clamātibz suscepturi dñm in

cūtatē suā: clamātibz inq̄: Bñdicit̄ zē. Lauda bñficia eius z tu o fra
 ter/ tibi z oibz exhibita. Et qd orabo inq̄: qd tibi dñs suggesserit: dic:
 Dñe nō sum dign⁹ vt intres sub tectū meū: sed tm̄ dic vbo/ z sanabit̄
 aīa mea. Nō sum dign⁹ /ztra pcedere nolam: dic vbo zē. ztra pntez no
 lā. Dic cū Daniele: Dñe nō in iustificatōibz meis pfero pces meas
 an̄ tes/ sed in miseratōibz tuis multis z magnis. Et itē cū pbeta dic:
 Ego at̄ in multitudine misericōdie tue introibo in domū tuā: adorabo/ ad
 templū sc̄m̄ tuū in timore tuo. Et sīlīa: qm̄ res hec nō tā v̄bis agit̄
 q̄s deuoris suspirijs. Anteq̄ comedā suspiro: ait Job. iij. Roga dñm vt
 illuminet tenebras tuas: z oñdat tibi ca q̄ sibi in te displicēt: ne in tuaz
 damnatōem ad mēsam hāc accedas. Roga deū vt suppleat defectū tu
 um p suā misericōdiam. Hoc faciēs psequis aliter illoz: aut ei illuminabit
 te vt pctm̄ tuū occultū tibi manifestet/ z tūc peniteas: aut si nō manife
 stat/ remittit̄ hui⁹ sacramēti vigore/ aut saltē tibi in pctm̄ nouū nō im
 purabit̄ hec cōto: vt d̄t Berson p̄sideratōe sc̄da de pollu. Porro ex hac
 orōne liberaberis aliq̄n a tentatōe/ q̄ fieri solz q̄busdā circa h̄ sacramē
 tū. Berson sup Magt. lxxxij. E. Sic iudei in p̄s. perierūt: z venit co
 turnix z pane zē. z Ben. xxiij. Nō comedā donec loqr sermones/ orōes
 s. meas. Hinc Maria magdalena z alie deuote portabāt aromata dū
 q̄rerēt corp⁹ Eb̄i. Luc. xxvj. Sic nobis accessuris ad corp⁹ dñi/ plibā
 da est orōnis deuotio: vt q̄ min⁹ forte parati sum⁹ p̄ieunū z p̄fessio
 nē/ suppleat spūaliū aromatiū. i. orōnū oblatio. Et Paral. iij. Magna
 ps ppli q̄ sc̄tificata nō fuerat/ comedit phasc: z orauit p cis rex Ezechi
 as dicēs: Dñs bon⁹ p̄mittabit̄ cis/ q̄ minus sc̄rificati sunt. Aug. q̄uis
 q̄s pctō mordeat̄ venialr peccādo cū nō habeat volūtātē/ satisfaciāt la
 chrymis z orōibz: z p̄fides de dñi miseratōe accedat ad eucharistiā in
 trepidus z securus. Et Jordane de sc̄tis. lxxxv.

Quarta nola est: cibū discutere/ scrutari/ examinare/ eūdē olfacere z
 pubnētaria scrutari (das muof lusen) iudicareq; de p̄dūētis qualia
 sunt. Inciuit̄ est h̄ p̄cipue in p̄uuijs/ z cū inuitat⁹ fueris. Nō est tūc dis
 cutiendus aut examinād⁹ cib⁹: minus inciuit̄ est; in domo tua. Et tu
 ad mēsa; dñi sedēs noli curiose discutere cibū hūc p̄ciosissimū tibi ap
 positū. Qui scrutator est maiestatis/ opp̄met̄ a glā. Noli scrutari si bo
 nus sit: quō Eb̄is ibi sit: quō possibile sit. Sed simplr crede/ satis cre
 dēnatus est: crede hospiti fideli/ nō mēdaci. Ipe v̄itas est q̄ fallere non
 p̄t. Hoc est (inq̄t) corp⁹ meū. Crede igit̄ ei. Sed z credētiar⁹ est p̄ tot se
 cula/ scripturas/ doctores z sc̄tōs: vt stultū sit velle circa h̄ dubitare et
 scrutari. Noli eūdē p̄ sensus tuos p̄bare: noli nasum apponere/ nec alio
 rum sensū quēpiā: oēs em̄ decipiunt/ visus/ audit⁹/ gust⁹/ olfact⁹/ ta
 ctus. Judicat̄ illic panē albū/ fructū dulcē/ odorifer⁹ z suauē: s; decipi
 unt: q; panis null⁹ illic est/ s; p̄uersus in corp⁹ Eb̄i: sole spēs manent.
 Sile de ouo qd p̄ excubatōem sufficiētē ouū nō ē/ q̄uis testa maneat.

Turpiū cōmensalium

non tñ vitellū sed pullus intus p̄tinet. Sic hic testa sp̄ez manet: s; vitellum panis mutātū est. Nedū at̄ sensus/immo z rō deficit mathematica/logica/physica/metaphysica zc. Glide z declara breuiter ex Anthono. pre. iij. ti. xiiij. c. v. §. j. circa finē. Fateor etiā q̄sdā odore discernere potuisse eucharistiā/z visu alios: sicut in Bersonē legit̄ z Guil. Par. in de diuina rhetorica: z sc̄tus Ludouic⁹ rex Frācie: vt in sum. pdi. Hugo. de sc̄to vict. de q̄ Berson sup Maḡt. xc. S. T. V. Tu ḡ simplr crede: z si sensus deficit/ad firmādū cor synceꝝ sola fides sufficit: ad h̄ lumē iudica/nō ad lumē sensus vel rōis: multis miraculis p̄firmatū ē: sicut Greg. q̄ ad infidelitatē mulieris amouēdā/puertit in formā digitū: z alia s̄ilia multa legimus. Rogemus dñm. Crastina de reliq̄s.

Feria. ij. post Palmorum. xxv. Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Ec̄es. j. Bestia diei.

Quinta nola est: sine masticatōe deglutire (schlucken) instar ciconie. Siles deglutit nūcē integrā: vt d̄r Matthe⁹ de craco. quē vide in suo dialogo. Est hoc inciuile z lurcomis signū. Insanū p̄terea: q̄ bona masticatio in ore est quasi p̄ma digestio. Et tu ad mēsam dñi sedēs/caue ne cibū hūc diuissimē eucharistiē sine masticatōe sumas. ne fructu suauitatis z dulcedinis eius p̄ueris. Est cū vna ex causis cur ali q̄ suauitatē huius cibi nō experiant: Quis etiā alie sint cause. S; ais z q̄ris: Quid est masticatio sp̄ualis/qua debet h̄ cibi masticari vt sapiat: Scio cū q̄ de corpali masticatōe/qua sp̄es sacramētales p̄terunt nō loq̄ris: q̄uis z illa debeat fieri discrete/ne inter dentes maneat p̄ticule: sed reuerenter deglutiant. Quid est igit̄ masticatio sp̄ualis de q̄ loq̄ris: Rñdeo breuissime: nihil aliud est q̄ meditatio. Nam masticatio est frequē redit⁹ dentiū sup idē diuidēdū z atterēdū. Et meditatio huius cibi sp̄ualis nihil aliud est q̄ frequē mētis reditus sup idē cogitatōe z deuotōe z affectu mētis diuidēdū z atterēdū in oēs differētias bonitatis/charitatis z v̄tutis ei⁹: vt sic sugat̄ ex ip̄o dulcedo/in qua p̄parauit h̄ sac̄m̄ hominibz. Glide Albertū in tracta. de sac̄to eucharistiē fo. lviij. q̄ late de h̄ scribit. Item differūt cogitatio/meditatio z p̄templatio: ex Berso. penes facile z difficile/vile z inutile zc. Sed dicitis: z q̄ igit̄ sunt ille meditatōes siue masticatōes q̄bz debz masticari h̄ cibi vt sapiat nobis eius dulcedo: Rñdeo q̄ inter eas meditatōes q̄bz masticand⁹ est cibi ille/post eam q̄ vas oim aromatū/immo sp̄s sc̄ti ip̄am apothecā totā h̄z in ore: q̄ttuor ponunt̄ a Guil. Par. li. de sac̄ra. Quaz p̄ma est oīpotētis v̄tutis diuine admiratio. Secda diuine sapie z p̄uidētie. Tertia diuine bonitatis abūdātia atq; diuitie. Quarta miscōie diuine recogitatio. Nec oia p̄sequē vt Guil. Par. vbi sup: vel ex de turre cremata. Sed dicitis: vt intelligo causa ariditatis et carētie dulcedinis cibi (q̄ in se plenus est delectamētis) p̄uenit ex defe

Turba. CVII XXXV

In masticatōis: vñ tūc est q̄ aliqui etiā deuotissimi hoies q̄ diligētissimē
me p̄ meditatioem masticāt nullā dulcedinē experiunt. Rūdo q̄ p̄
alias cās h̄ accidit: multe em̄ sunt cause hui⁹: q̄dā ex culpa n̄ra/q̄dā ex
nulla culpa/sed dei miseratōe. Et assignant nouē p̄ter p̄dicta. Prima
ē indispositio palati p̄ p̄ctiū mortale: sc̄da cordis occupatio sine mor-
tali: tertia sublimitas saporis: q̄rta fides: q̄nta humilitas: sexta ingrati-
tudo: septima eruditio: octaua seruos: nona purgatio. Die p̄ oīa ex de
turre cremata: vsq; ibi: Decima causa/exclusiue. Rogemus dñm.

Feria. iij. post Palmarū. xxvi. Martij. Sexta diei

Sexta nola est: sine esurie ad mēsam sedere. Qui sine esurie mādus
cat/cū fastidio modicū saporis inde reportat. Vide Brütsc̄h in c̄na
dñi. Tu dū ad mēsam dñi vis accedere/id sine spūali veraci esurie si-
ne desiderio nō facias. Et dico notāter/veraci: ē ei duplex spūalis esur-
ries: q̄dā verax/q̄dā fallax. P̄ria esurries ē fallax: cui nō ē inuitēdū. Et
q̄ ē illa: Sētīmēta: dulcē affici ad cōionē vel ardētē/sensus desiderij
vel feruoris. p̄stisio lachrymarū/sensualis cordis p̄pūctio/feruor mē-
tis: et silita sētīmēta/affectōes cordiales: et gñalr̄ q̄libz talis modi gr̄a/
quā intelligūt q̄dā inspiratōem dei/et mētis affectōem. Ego dico: quia **B**
huic esuriet nō ē inuitēdū: et h̄ p̄ septē rōnes/q̄s elicio ex Martij. de
craco. Prima p̄ nesciētia: q̄d ei tu dicis inspiratōem dei cē/forisā ē
diaboli. Cū em̄ certū sit diaboli in irreuerētia dei delectari: q̄s dubi-
tat q̄n sepe q̄s seit indignos instigat ad cōionē/q̄ten⁹ et deū inbonorēt
et iudiciū sibi māducēt et bibāt. An credis q̄ Judas inspirate deo rece-
perit corp⁹? **S. xxxviij.** Sc̄da p̄ expectatiā: nā etiā si certo signo
cognoscerēs q̄n tibi de⁹ inspiraret/nō tñ deberes expectare donec dñs
tibi daret h̄ signū: vbi em̄ fm̄ scripturā et rōes h̄ q̄d agēdū sit/ibi signū
expectare gñatōis puerse ē et deū tētare. **S. xxxviij.** Tertia p̄ absentia
q̄ absentia horū sētīmētorū nō ē verū signū indispositōis ad sac̄m: mul-
tonēs em̄ q̄ nihil taliū h̄nt/sunt in magno statu gr̄e. Sepe em̄ p̄tingit
hoiem ab h̄mōi affectibz impediri sine oī culpa sua/imo cū magno me-
rito: sic senes/languētes/curati. q̄s impiū eēt remouere a sac̄o pie-
tatis. Vide in Crac. **S. xliij.** Quarta p̄ p̄ntia. Nō em̄ p̄ p̄ntia sensus
taliū affectuū q̄s magis secur⁹ d̄ esse: et se magis ad sac̄m putare dis-
positū esse: q̄ etiā p̄ctōres aliqui p̄pungunt corde: et sicut lachrymas es-
fundēdo/dulciter afficiunt ad orādū/retinētes aliena/odiētes primū/
affecti amore inordinato ad mūdāna. **S. lviij.** Quinta p̄ originis dif-
ferētia. Nam aliqui veniūt oīno p̄ter gr̄am: aliqui cū gr̄a/sed nō ex gr̄a:
q̄nq; vo ex et sp̄ali dono. **S. lx.** Aliq̄ inq; oīno p̄ter gr̄am. Patz de ge-
nibz iudētis et herencis: q̄ in ritibz suis sacrificijs et erroribz nōnūq; la-
chrymas fundūt et cordialr̄ afficiūt: et vtiq; p̄ter gr̄am. Exēplā de here-
tico i heresi nato: nē de sene decepto errore ātropomorphitarū. Incan **C**

Turpiū cōmensaliū

tum est g̃ credere affectibz z sentimētis h̃mōi. lxx. lxxj. Aliqñ cū gr̃a ve-
niūt/nō tñ sp̃ ex gr̃a: dū qdā boni maxime simplices mouent z p̃moue-
tur ad dulces affectus/ex cantu suau z deuoto vel organo. Nec om̃i-
no sunt refutandi/maxime in incipitibz: multū tñ intēdere vel imora-
ri talibz piculū est z incautū. Vide in Traco. §. lxxvij. vsqz ad. lxxxij.
Aliqñ tales affect⁹ ex gr̃a sunt/quēadmodū lachryme sc̃toꝝ: q̃z ex em-
phis scriptura est plena. Et plane etiā de illis affectibz q̃ pure ex dono
z gr̃a dei pueniūt/nec̃aria est cautela. Et cū itaqz plurimis sunt cra-
rons occasio/nō tā data q̃ accepta: qz cū dat seruis panis filioꝝ vt fis-
ant filiū/dono abutunt̃ putātes se filios: z sic pereūt. Audi Bernar. ad
fr̃es de mōre dei. §. lxxij. ex Traco. Ex his g̃ oibz p̃clude q̃ huic siti af-
fectū etiā si assit/nō tñ ei ē inuitēdū q̃si veraci dispositōi. Sed a cūri-
es est verax/solida: nō actualis/s; habitualis: q̃ sunt in testimonio bone
i) scie. Et quō dinoscit̃ hec inesse. Signis septē. Primū est frequēs
displicētia z detestatio pcti tā p̃p̃ij q̃ alieni. Secūdū zelus aiaz. Ter-
tiū odiū iniusticie. Quartū humiliatio p̃tinua/z vilificatio sup̃p̃ius.
D) Quintū desiderū celestīū. Sextū p̃mptitudo animi ad carēdū oibz q̃
in mūdo sunt/quācumqz de⁹ voluerit: z sustinēdi q̃ sup̃uenire p̃miserit.
Septimū/p̃temp̃⁹ z fuga vanitatis z mūdānaz p̃solationū: vel si cas
adēsse p̃tigerit/nō ex delectatōe vel deliberata p̃lacētia immorari. §.
2) lxxvij. Hec z his silia nunq̃ p̃nt haberi p̃stāter sine diuina dulcedie:
qz fm̃ Aug. vi. musicc: Nunq̃ expugnaret̃ amor t̃paliū/nisi aliq̃ suau-
tate eternoꝝ: nec est reputāda p̃ua dulcedo/p̃ quā reddunt̃ amara z vi-
lescūt hōi oia delectabilia hui⁹ mūdi: z oia penalia ei⁹ dulcia fiūt vt sal-
rē lenia z tolerabilia. Nec ē p̃solatio: hec est dulcedo quā boni sp̃ habēt
3) habitual̃: z qlibet fm̃ gradu gr̃e sibi date. §. lxxix. Nec dulcedo babi-
tualis h; aliqñ sic effundat̃ q̃ mētē reddat̃ feruētē z hilarē ad sp̃alia z
diuina: rediosam hō z odiosam ad quos alia: z h̃ sit eq̃le signū ei⁹: p̃ti-
nua tñ p̃tinētia z refrenatio sui in p̃spis/p̃tinētia in aduersis/z p̃stans
eq̃nimitas inter vtraqz hec/p̃seuerāsqz volūtas ad viuēdū z placēdū
deo/z submittēdū se volūtati sue: z alia q̃ sup̃ius p̃dicta sunt certiora
z efficaciora signa sunt illius habitualis dulcedinis q̃ illa notabilis et
4) quācumqz rara eius effusio z p̃ceptio sensibilis. §. lxx. Dico g̃ p̃clusue/
q̃ p̃ hac dulcedine vtpote necessaria/instāter laborādū z p̃candū ē sum-
5) pliciter z sine aliq̃ p̃ditōe. §. lxxj. Pro illa aut̃ actuali z actuali p̃ces-
ptibili laborādū est: nō tanq̃ p̃ necessario/sed p̃ q̃dam amminiculo ad
facilius vincēdū aduersa/z delectabilia p̃cōmnēda/z sub p̃ditōe z qua-
dam indifferētia p̃mittēdo hec volūtati diuine/dicēdoqz: nō sicut ego
6) volo/sed sicut tu pater. §. lxxj. Et siqdē data fuerit cū deuota gr̃az
actione/dz eam hō suscipe z se in ea rōnabilr̃ exercere: non tñ oculos ex-
cecādo p̃ fletum: vel vires alias enervādo: aut de tali dono nimīū p̃fi-
cēdo vel exultando: sed trahere debet illud in sp̃em vite eterne. §. lxxij

Si ho negata fuerit a deo/ vel quacūq; actōe p̄pēdiat: hō nō ideo mē
 te decidat/ vel absorbeat tristitia: dum nō nec actu nec affectu nec vo-
 lūtate nec nimia dissimulatōe z negligētia auersus sit ab illo desiderio
 spūali/ qd se als habuisse cognoscit: vt si nō desiderat tā ferunde sic vel
 let/saltē desiderare z cupiscat cū p̄s. q̄ ait: Concupiuit aia mea deside-
 rare iustificatōes tuas. Sufficit em̄ (nō neglectis illis opib; q̄ fieri des-
 bent) habitualis z radicata dulcedo tanq; summa capitalis: q̄ nō tolli-
 tur donec deus desipiat/ z sapiat mūdus: si qd at superogatu fuerit/ p
 lucro reputet. *Hec Martb. de craco. s. lxxij. Cui p̄sonat p oia ca q̄ dē
 Berson sup Magr. de impassibilitate. z sup v̄siculo: Esuriantes. tras
 etatu nouo.*

Feria. iij. post Palmariū. xxvij. Quartij:

Stultoz infinitus est numerus. *Eccs. i. Selta diei.*

Septima nola ē: scabiē scalpere. Magna incurialitas est in mensa
 pediculos q̄rere/ z in scabie capitis scalpere. Et tu ad mēfaz dei sedēs/
 cū es in p̄inctu sumptōis eucharistie/ noli scalpere in scabie pctōz: p̄s
 us linitus es vnguēto p̄tritōis/ p̄fessione lotus/ z satisfactōis peccine
 perus. Ideo nō iam illis cogitatōib; insistendū dūtatur: sed vires collis-
 gēde sunt/ z cogitatōes dirigēde in Ch̄m dñm: quē sub spēo sumptu-
 rus es/ vt cū actuali deuotōe ipm ore tuo p̄tingas. Si em̄ deuotio est
 necessariā accēdēti ad h̄ sacm̄/ multo plus req̄rit in ipō actu p̄mūio-
 nis. Qm̄ vt ait b. Tbo. dist. viij. q̄rti. Sacramētū post sumptōem est
 factū suū causat: ideo oportet actualr in ipa susceptōe cor hois in de-
 notōe p̄sistere/ saltē ad lumē cōis fidei: recēfendo articulos ex simbolo
 ap̄loz/ q̄ respiciūt Ch̄m: z hos aio reuoluere: z fm̄ eos affici/ fm̄ qd
 dñs dederit: vel saltē desiderare affici. Nedū aut in sumptōe sacri non
 optz in scabie pctōz reuolui: sed etiā hi q̄ tath p̄fecte p̄fessi sunt fm̄ suā
 possibilitatē dñt se extendere ad exercitia x̄tutū: fm̄ q̄ p̄sult Berson
 xxxij. M. ibi: Itē q̄rit: vtz qd possz habere certitudinē.

Octaua nola est: ad equales haustus inuitare vel inuitari. Q, turp
 lit/ nemo nō nouit nisi porē: sed z silēs eis sunt q̄ vrgēt ad comedēdū
 alios z q̄si farciūt. Tu caue ad mēsam dñi ad equales haustus inuite
 ris. Sūt deuotarie/ begutte/ hypocrite: q̄ solū ex eo qd alias vidēt totis
 ens p̄municare/ etiā ipē volūt se eis equare/ ne videant min⁹ deuote z
 sancte. O stulta gēs q̄ glam inanē q̄ris de humili Jesu. Hic dici pote-
 rit de freq̄ntatōe cōionis fm̄ Angu. Nō oēs sunt eiusdē p̄ditōis: q̄ nō
 similt̄ māducāt: vnus plus/ alius minus. Sic z in cōione eucharistie
 q̄libet videat quātū inde p̄ficiat in x̄tutib; z imitatōe Ch̄i/ aut defici-
 at: z fm̄ hoc ad dictamē prudētis sacerdotis accedat vel desistat. Pru-
 dētis inq; z deuoti: qz sunt aliqñ q̄ cohibēt deuotas p̄sonas ne cōicent
 pp

Turpiū cōmensaliū

ex pigritia sua indifferēter: si em̄ prudētiam scētā haberēt/discuterēt
merita psonarū & dispositōes. Scdm̄ hoc & sacerdos p̄sideret de frequē
tate celebratōis si p̄sit sibi/an̄ non: si em̄ pderit/poterit frequēter cele
brare. Sed ais: tñ̄ d̄z q̄ nō d̄z ex p̄suetudine celebrare. Ulex̄ ē ex p̄sues
tudine: sic q̄ p̄suetudo sola cum inducat & sit p̄cisa causa: h̄ em̄ p̄rie ē
ex p̄suetudine: si at̄ em̄ p̄suetudine celebrat: & se disponit debite/h̄ nō erit
ex p̄suetudine. Glide Mart̄. de Craco. §. xxiij.

Nonā nola est: gr̄as post cibū nō agere. Egit gr̄as dñs Iesus p̄ ces
nā. Nā d̄t euāgelista: Hymno dictore. Et vt d̄t Chryso. sup̄ Mat. ba
bebāt eremite gr̄as: quaz̄ tenore recitat ibidē: sic & ch̄riam̄ dñt grati
as agere p̄ cibū. Et tu sumpta eucharistia/caue ne sine gr̄arū actōe re
cedas: cogita quātum te dñs honorauerit: & honoratorū tuo gr̄as age/
modis q̄b̄ potes. Hñt clerici modos. Bñdicite oīa opa do. &c. Lau
date dñm̄ in sc̄tis ei⁹. Adde si placet: Te deū laudam⁹. Tu si nō habes
aliud/dic p̄r n̄r̄/dic credo/aio regratiādi: vel forma ad placitū corde vt
ore gr̄arū actōes: vel inuoca sc̄tōs/vt p̄ te gr̄as agāt dño deo: vel ip̄m̄
vt sibi met gr̄as p̄ te agat/q̄ tu nescias. Adde q̄ Joā. de turre cremas
ta ponit ca. xv.

Decima nola est: garrulare/& risib̄/vanitatib̄/stultitijs & leuitatib̄/
neglectis necessarijs int̄edere. Sūt q̄ mensam̄ totā implēt garrulatōis
bus: & nemini dāt loq̄ndi locū: cū longe sapiētius esset tacere: sed alias
absq̄ numero immodestias exerceēt & turpitudines. Tu cane ne mor
p̄ gr̄as tradas te garrulatōib̄/leuitatib̄/sed poti⁹ pauses: & deinde de
ambules. Sūt miseri fatui q̄ expleto officio misse aut cōtonis/qd̄ se
rio magno vt putāt fecerūt: mor ad leuitates se tradūt x̄bis & factis: et
oculos q̄s fletu madefecerūt/ad vana & curiosa dirigūt: oraz̄ delib̄
sa sanguine Ch̄i/cachinnis dissuūt. Nō sic erit agēdū o frat̄: s̄ etiā s̄
fieri p̄t/nō immediate colloquijs mūdatis/aut negocijs terrenaz̄ rez̄
te implicet &c. vt in de turre cremata vbi s̄. iij. auisamēto.

Undecima nola: nō deambulare. Ambula ad op⁹ post cibū: sicut in
turre cremata in fine: vbi p̄us. Trabit h̄ cib̄ ad se/vt surcul⁹ ad trūcū:
sicut habes in sermonib̄ de se eucharistia: q̄z̄ themat. sunt/ Venite: q̄
ascribunt̄ d̄o Thome: tñ̄ potius vident̄ Alberti.

Feria. v. in Lena dñi. xxviij. Martij:

Stultoz̄ infinitus est numerus. Ec̄cs. i. Euangelium.

Ultima nola qua dinoscunt̄ fatui p̄uue est: nō p̄siderare bonos cō
uiuaz̄ mores: neq̄ eos imitari. Sūt q̄ docēt p̄eros suos dicētes: si
quē videris in aliq̄ tibi displicētē/ & qd̄ ei incōgruū est/ tu caucto. Pla
ne: Felix quē faciūt aliena picula cautū. q̄ si aliqd̄ aptū & pulchre vide
ris/imitato. Sub hac igit̄ nola p̄nt̄ p̄bendi oēs p̄uatiū turpes mo
res. Tu dum ad mēsam̄ dñi dei sederis/ p̄siderato bonoz̄ mores: & qd̄

Turba. CVII XXXV

vos facere videris/vade et tu quod facis fac. Sed quo te ducam ubi melius
vires possis videre pueras et sapientiores/que ad eam mensam quam posuit
hodie sapientia patris L'bis dominus in qua et cibus sacramentalis propositus est: et
per eum discipulis suis administratus: illorum mores habere intueri et imitari.
Dicit a me inquit dominus: vide quomodo eos parat/cos lavando/exemplum humi-
litate prebendo etc. Quomodo quod agnus paschalis suum proprium figura antea manduca-
cauit: quod omnia plena sunt doctrinis moralibus: quemadmodum se quod ad esum
agni veri habere debeat: illorum quoque mores respice. Sed ad anteriora si placet
et te adducam: ad mensam videlicet et cibum: huius mensae et cibi perfectissimam
figuram/ad manducationem agni paschalis/qua fuit huius sacramenti fi-
gura. Horum iudeorum manducantium mores considera: et quemadmodum eos vi-
deris facere/sic et tu facere coneris: non enim sunt mores ab homine adinu-
ti/sed a deo eis mandati: quos etiam mores L'bis dominum cum suis discipulis
hodie credimus observasse. Nam de antequam cenaverit et sacrificium sui corporis
instituit/agnus paschalis secundum ritum et morem iudeorum cum discipulis suis
manducasse. Sed quod erat in his hi mores: Necessarium est enim eos scire/si debe-
amus imitari. Legitur in Exo. xij. quod cum Pharaon nolisset dimittere ius-
teos/eum dominus multis percussit plagis: tandem finaliter dicit Moysi/que ma-
xima plaga eum percussit/esset. Sic capitulum. xj. et xij. usque ibi: Septem die-
bus azima comedetis. sed tamen breuiter. Ecce hic agnus et eius imitatio/
comestio: quod mores/sunt figura nostri sacramenti: principalia nostri pueri-
um/quoque per manibus habentur: quod L'bis fecit ut audistis in euangelio: quod
nos sacerdotes quotidie facimus: et vos in hoc tempore paschali facietis. Fuit enim
illius sacri figura oblatio Melchisedech: omnia denique sacrificia veteris
testamenti/sed et manna: atque agnus paschalis inter haec omnia fuit pre-
cipua figura: quod procedentes figure solum quoad aliquid scabatur hoc sacrificium: sed
agnus paschalis quoad omnia quae considerari possunt in hoc sacro/hoc sacrificium
scabatur. Nam oblatio Melchisedech/qua obtulit panem et vinum/scabatur hoc
sacramentum tamen quoad exteriora visibiles species/qua in hoc sacro sunt forme pa-
nis et vini: et quantum ad hoc fuit principalis figura: manna autem quoad effectum
et siue fructum huius sacri etc. ut in Thoma: sacrificia vero oblationum.
Sed agnus paschalis quoad omnia haec tria: tertia parte. q. lxxij. ar. vj. Ita
quod non video aptius huic die/in quo de sacro: et sequenti/in quo de passione christi
agit dici posse et exponi/quam haec agni paschalis figura: cuius manduca-
tio/captio/decoctio modos in unum redigere statui: quantum vobis
eisdem recitatis patefacere possim: quemadmodum mores eorum in sumptu
cibi sacralis imitari debeatis. Reperio autem in summa mores duode-
cim: quod tres aut quatuor duntaxat ad prius recitare statui/reliquos crastina.
Primus mos eorum fuit/agni vel hedi immaculati designatio. Iussit
dominus ut reciperet agnus immaculatus vel hedi non sine macula/qua est in va-
rietate pellis: quod haec non impediebat imolationem: sed illa quae erat ex defectu
alicuius partis corporis: haec debebat esse masculus: ea enim quae sunt perfecta debent

Turpiū cōmensaliū

Deo immolari: a quo emanat oīs humana pfectio. Porius aut agnūs
imolat q̄ aliud animal: ad detestatiōem idololatrie Egyptiorū: q̄ Jovē
colebāt in specie arietis vel agni: sicut hircos venerabant: q̄ aliqui demo
nes in tali effigie eis apparebāt: ideo deficiēte agno immolabat̄ bed⁹.
Significabat h̄ agnus et bedus Ch̄m immolādū. Plane agnus erat
sine macula oīs pcti: q̄ pctm̄ nō fecit: nec innētus est dolus in ore ei⁹.
Hic agnus ab origine mūdi occisus: hic agnus de q̄ Joā. bap. ait: Ec
ce agnus dei etc. Agnus q̄ cognovit matrē in cruce: ut in Eglingo: Et
qdē ve agnus: sed in reputatiōe falsa iudeorū erat bedus pctōr: dicebāt
eū ceco: Nos scimus q̄ h̄ pctōr est. Itaq̄ iudeis bedus: nobis aut
agnus immaculatus. Porro bedus ē fm̄ apparētis: q̄ in similitudine
carnis pcti apparuit: et p̄ pctō mortuus ē: cū pctm̄ nō haberet: recte ḡ
M p̄ bedū scatus. Scōs mos mense iudeorū (disch sy) Tempis deter
minatio et electio. Decima em̄ die iussi sunt agnū paschalē segregare et
includere. Cuius rō fuit fm̄ Lyrā: ne p̄pter occupatiōem in x̄ij. luna
disponēdi se ad exitū de Egypto obliuiscerēt agnū: ḡ p̄us iussi sunt eū
segregare decima mēsis. Et Ch̄is decima die. i. in die palmarū obtulit
se: et de plebe tanq̄ agnū paschalē segregavit et venit Hierosolimā: ubi
immolari debuit: illicq̄ a iudeis obscurabat̄ vsq̄ ab. x̄ij. diem. i. vsq̄
ad hodiernā q̄ntā feriā: qua cū discipulis cenavit: et post tradit⁹ ē. U
de Simonē de Cremona si placet sup̄ eplis/ Simonē. xij. ubi de hac de
cima die multa d̄r. Tertius mos erat agni illius immolatio et occis
sio ad vesp̄rā. Nam d̄r textus/ q̄ ad vesp̄rā debeat eū immolare mul
tudo filiorū isrl̄: qd̄ intelligēdū est distributiue/ nō collectiue: fm̄ Lyrā
i. qualibet domus apud se etc. Et Jesus a iudeis occisus ē: vñ. j. Cor
inth. v. Pascha nostr̄ immolat⁹ est Ch̄is. et h̄ ad vesp̄rā. i. in fine seculorū
immolatus est p̄ nobis. Nolebat pati a p̄ncipio/ neq̄ in medio: sed
in fine seculi: vide Thomā si placet tertia pte. Sed nō solū h̄ d̄z intelli
gi/ q̄ istud paschale sacm̄ est nobis datū in vespa mūdi. i. in sexta eta
te: de qua Apl̄s: Nos sumus in q̄s fines seculorū deuenerūt. Sed etiā
fecit q̄ cū tāta deuotiōe d̄z sumere q̄s et humilitate/ acti in vespe suo. i.
fine vite sue acciperet/ cū firmo p̄posito nō recidiuādi. Est sacm̄ h̄ etiā
oliue siue miscōie ramusculus et pacis: quē debes o colūba anima fide
lis ad vesp̄rā mortis rediēs ad archā vñ existi in ore tuo ferre/ p̄ eius
ch̄ianā cōionem. Quartus mos erat/ posticū et sup̄liminariū lintio
Iussi em̄ sunt ex sanguine q̄ erat in lumine tingere sup̄liminariū lintio
q̄ postem: et sic p̄tegebant̄ ab angelo deuastante. Et tu fac/ comestur⁹
agnū paschalē/ p̄ memoriā et fidē passionis Ch̄i/ anime tue ianuā lint
as. i. ut anime tue sup̄liminare qd̄ est rō et concupiscibilis vis dexter pos
itis/ sinisterq̄ vis irascibilis/ lintiant̄ sanguine agni immaculati: ne pcti
tariis ab exterminatore. Et quō hoc? Rinare x̄itātē huius saci cum
humilitate: et rōem tinxisti rubro sanguinis. qn̄ deinde cognita x̄itātē

Turba. CVII XXXV

dilectōis flamma incēsus/Chō passo pateris: p̄cupiscibile scias te li
uisse. Porro irascibilis tingit q̄n ad imitōnem passionis Chōi fortis
ter animat: dicēs cū Ap̄lo Gal. vj. B̄bit mibi glari nisi in cruce dñi.
Itaq; hec tria tingunt/q̄n circa passionē dñi occupant. Iussit tingi ia
nuam cordis dñs Luc. xxij. Hoc facite in meā p̄memoratōem. Et in
epla hodie Ap̄ls. j. Cor. xj. Quotiescūq; māducabitis panē hūc/et
calicē dñi biberis/mortē dñi annūciabitis donec veniat. Hec de turre
cremata. Aliter Lya/aliter Ermona/aliter Tho. z Antho. Glide eos
dē: p̄cipue Tho. z p̄sta ex eis apta. Hic sanguis sic posit⁹ liberat ab ex
terminatore: qz passio Chōi p̄dicto mō credita/liberat a demonis pote
state/fm Lyam. Rogamus dñm.

Seria. vi. Parasceues. xxix. Partij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. j. Evangelium.

Quintus mos iuuaz erat agni assatio. Nā d̄r: Nō comedetis ex
eo crudū. i. semicoctū: fm Lya: nec coctū aqua/s; assum tm̄ igne. Huius
ius rō l̄falis erat fm Lya: p̄pter festinātā exēdi. Nā immolatio illa si
gnificabat dispositōem ppli ad recedēdū de Egypto velociter: z iō illo
modo p̄cipiunt carnes decoq; q̄ expedit⁹ poss; fieri. Et agn⁹ n̄ assa
tus est igne passionis in cruce: z ab oī humore z sanguine ericcat⁹: vt
diceret p̄pha in p̄sona eius: Aruit tanq; testa xrus mea. Sanguinē ei
suū effudit in mōte oliueti/vbi sudauit sanguinē: in flagellatōe/in coro
natōe/vt quasi plueret sanguis de capite suo: in vestis an̄ crucē exuitis
one vbi renouata erāt vulnera/in affixione manū z pedū/in lanceatis
one vbi fluxit aq; z sanguis. Fuit p̄terea agn⁹ n̄ assat⁹ igne nedū pas
sionis/s; z charitatis: nā ex flagrāti z estuātissimo amore p̄ nobis pas
sus ē. De q̄ amoris excessu loq̄bat Moyses z Helias in trāsfiguratōe
Maiozē charitatē nemo bz/q; q̄ p̄ amicis suis ponit aiām suā. Et
tu o frater discē in eadē charitate agnū hūc sic māducare: accede cū di
uini amoris ardore q̄ntū potes: accēde ignē hūc in te sc̄tis meditatio
bus eaz rex q̄ te accēdere p̄nt/recolēdo b̄nficia. s. tibi impēsa ab eo/q̄
sūt innūera: ita vt tu sis ip̄e b̄nficioz rogas. In meditatioe mea exarde
scet ignis. P̄anes p̄positōis singulis sabbatis calidi p̄ponebāt in mēsa
corā dño: z panis sacri noui/q̄ in mēsa altare cūctis fidelib; p̄ponit/in
calore charitatis d̄z sumi. Laue deinde ne ex eo qd̄ crudū sumas/pu
tādo hāc carnē eē puri hoīs: qz dei z hoīs ē. Laue ne coctū aq; sumas/
cogitādo p̄ aquā sapie humane qualr de⁹ incarnari potuit. Laue ne
aq; sapie secular; coq; s. i. examines: q̄ vult q̄ accidētia nō possint esse si
ne subiecto: z silā: s; assas igne has carnes comede: crede hec oīa p̄ sp̄s
ritus sc̄ti potētiām dispēsari. Mozē hūc nō obseruat h̄ q̄ sine amore z
deuotōe accedit/illa salrē deuotōe humanali z fundamētali: de qua su
pra in octaua nola.

Turpiū cōmensaliū

Q Sertus mos est: agni totalis deuoratio. Dicit eū: Caput cū pedib^{us} eius et intestinis vorabit. Nec remanebit ex eo quicquid usque mane. Si quod residuum fuerit igni comburentis. Quod si tantum non fuerint in familia ut sufficiat ad esum agni: assumat secum vicinum iunctum domui sue. Nec ad leuam: ideo fiebat secundum Leuiticum: quod vide. Est agnus in sacro eucharistie cum capite, pedibus et intestinis vorandus. Caput Christi deus est: ait Apostolus. Pedes quibus corpus ambulabat: est corpus: intestina siue interiora: occulta anima. Totum vorat quod totum credit. Crede in hoc sacro esse corpus Christi: corpus esse per transubstantiationem: animam vero per naturalem colligationem: diuinitatem per inseparabilem unionem. Sunt enim utriusque nature intestina. id est sacra inexplacabilia: quod sit oportet credere. Audi Gregorium in glo. Exo. xij. Caput Christi deus est. Nihil relinquitur ex eo usque mane: quod eius dicta sunt magna sollicitudine discutienda: ut aliquando dies resurrectionis appareat in nocte presentis vite omnia mandata eius intelligenda penetrent. Porro si quod durum est et arduum rationi quod capi non possit: comburat igni. id est totum credat ex immenso dei amore percussisse. Ad firmandum cor syncerum sola fides sufficit: ait beatus Theobaldus. Porro quod ex agno igne comburimus: quoniam hoc quod de mysterio incarnationis eius intelligere et penetrare non possumus: per gratiam scripturarum humiliter reseruamus: ut non superbe quod audeat vel contemnere vel denunciare quod non intelligit: sed igni tradat. id est spiritus sancto relinquit. In cōtionibus autem sententiis quod dicunt de hoc sacro: quod per se quod comedere non valet. intelligere: ad adiutorium sumat aliquem. id est per ritum domui sue vicinum. id est ecce unum quod valeat ei declarare. Sic fecerat Berengarius: quod cum teteret super fide huius sacri: consulit quendam alium. Non sic multi stultorum hunc morem negligentes: de quo numero fuit Berengarius: quod (ut dicit de se. dist. ij. ego Berengarius) dixit ibi non esse verum corpus: vide ibidem et in Meffret. Materia hanc notabiliter et diffuse discutit Sab. super cān. missae. Quidam cum caput non manducant: ipsi sunt heretici: quod Christus in sacro deitate negat. Alii pedes agni non manducant: ipsi sunt heretici quod dixerunt ipsum sum non hinc carne veram: sed fantastica vel de celo asportata. Alii vero intestina non vorant: quod negabant ipsum habuisse animam rationalem: sed diuinitatem loco anime. Nos autem fideles caput cum pedibus et intestinis voramus: quod de eius deitate: hinc carne et anima rationali catholice credimus: Nam quis ex vi sacri solum sit ibi corpus: cetera autem sunt ibi ex naturali concomitantia: sic beatus declarat beatus Theobaldus contra gentiles li. iij. ca. lxix. quod vide: vel Meffret eundem allegatorem.

Septimus mos erat: azimorum comestio. Preceptum enim erat ut azimos panes facerentur. ut in textu. Cuius rationis finalis erat secundum Leuiticum eadem quod est de assatione agni: quod statim fieri potest ex admixtione aquae et farinae. Et sacrum hoc ad leuam in azimo perficitur: in quo et Christus perficisse creditur contra grecos. Qui digne vult agnum Christum in hoc sacro manducare: deus cum cum azimis panibus spiritualibus accipe. Et quod sunt azimi panes: Puritas scientie et sinceritas intentionis sancte. Gregorius. Panes sine fermento comedit: quod recta opera sine corruptione vane glorie facit: ecce intentionis sinceritatem. Et quod mandata misericordie ex

Turba. CVII XXXV

biber sine admixtione peccati: ecce puritate percipere. Caue ergo a fermento vane glorie et peccati. Attendite a fermento pharisaeorum et hyprocritarum dicit dominus. Nondum autem fermentum est inanis gloriae intentio/ sed et quicumque mala intentionis vel duplicitas. Leo papa: Nullus fidei accedat/ nullus fucato animo/ nec insidie mentis prodant: procedat veritas confessionis debite. Comedebant autem cum azymis panibus: ad scandendum puram purgationem fidelium sumendum corpus Christi: secundum illud. I. Cor. v. Epulemur in azymis syn. et veri. secundum I. Thimo. et I. Petri. Sic manducare in azymis iubet Apostolus. I. Cor. v. Epulemur inquit in azymis. et non in fer. ve. nec in fer. ma. et neque. Glossa magister vel I. Petri videat. Saluatorem ergo nostrum fratres charissimi suscepturi totis viribus debemus nos cum ipsius adiutorio apparere: et oculos lacrimarum anime nostre diligenter aspicere: ne forte sit in nobis aliquod peccatum absconditum/ quod conscientiam nostram confundat et mordeat/ et oculos diuinae maiestatis offendat: ait beatus Ambrosius. Non potest talibus communicatio/ sed mirum immo- dum nocet. Non potest vti quis: sicut enim alimentum corporale non mortuo/ sed vivo corpori potest: sic alimentum spirituale corporis Christi non mortuo per peccatum mortale/ sed vivo vita gratiae potest. Et non solum non potest in peccato mortali existentibus: verumtamen multum nocet. Nam sicut panis materialis vsui humano quatenus est/ et nocet veneno nutritis: sic ille panis vite qui de celo descendit multum nocet veneno peccati mortalis infectus. Refert Aristoteles in de regimine principum: reginam indo- rum multa encenia et dona misisse Alexandro imperatori: inter quae misit venustissimam puellam veneno nutritam et iam usam in naturam serpentium: quam si cognouisset Alexander/ non promissus per se habere: in ardore coitus eius mors ei statim fuisset secuta. Sed ait: Tunc dicitur in collecta et a Gregorio quod hoc venerabile sacramentum est ablutio scelerum. Ratione primo quod intelligendum est de ablutione non mortalium/ sed venialium. Dico secundo: quod si vti quis intelligat de mortalibus: tunc secundum Innocentium talis loquutio est impropria: quia sacramentum eucharistiae abluere dicitur criminum in quantum ea impedit ne committantur. Dico tertio quod intelligitur de peccatis mortalibus oblitis: de quibus aliquis habet contritionem generalem.

Octauus mos est: comestio lactucarum agrestium. Preceptum enim erat eis/ ut lactucis agrestibus comederent agni carnes. In hebreo autem habetur cum amaritudinibus: et per hoc intelliguntur herbe amare indifferenter. Nec fuit plus preceptum de lactucis quam de alijs herbis: ut dicunt hebrei. Hoc autem fuit ad designandum amaritudinem/ quem filius israel sustinuerunt in seruitute Aegypti: ait I. Petri. Cum quantis amaritudinibus agnus iste Christus a iudeis comestus et consumptus sit in passione scitum est: in anima plenus tristitia usque ad mortem/ timore et anxietate/ in corpore doloribus acerrimis in omnibus membris: dicit ad placitum. Est plane et hoc sacramentum cum amaritudinibus suis sumendum. Una et principalis amaritudo/ in quam omnes expositores concordant: est amaritudo penitentiae peccatorum/ que necessaria est sumentibus corpus Christi. Quicumque enim vult agnum paschalem Christum comedere: de

Turpiū cōmensaliū

bet pmo z pncipalr amaritudinē de pctis pmissis habere. Et illd Est. xxx viij. ex sua dicere: Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudi ne aie mee. S; obstupescēt inq̄s dētes ad comestione bay lactucay et amiritudinū: rugabit facies/ z oza p̄trahent. Nihil te terreat frater: trifsticia hec nō ē ad mortē z hui⁹ seculi/ s; ad salutē. Bti q̄ lugēt: qm̄ ipsi p̄solabunt. Fatcor: amara est velut mare p̄tricio tua/ sed salutifera: dēs um tibi recōciliat/ angelos letificat/ te reformat/ z demones p̄futat. Ele hemēter p̄fidim⁹/ qm̄ eoz puidem⁹ p̄siliū z eoz eijim⁹ laqum vel carcerē/ q̄ ab eoz pncipib⁹ grau⁹ affligant: sic custos carceris p̄ euasione latronū punit. Valde ḡ agitant inuidia/ qm̄ vidēt nos eis silēs z defor matos p̄ pctm̄ itez p̄ pnie sacm̄ restitutos: qd̄ sacm̄ pnie nullo modo eis p̄cedit. Et h̄ q̄dem mō comestio lactucay pnie demones p̄futat et p̄fundit: sc̄tōs at̄ angelos letificat. Gaudiū est angelis dei sup̄ vno peccatore p̄niam agēte: ait dñs. Et qd̄ mixtū videāt sue custodie tā glōs sum fructū/ z suā adimpleri ruinā z nūmez: z ad laudādū deū tale habere p̄fortiū. Porro Eb̄m̄ nobis hec p̄nā recōciliat. Si p̄niam egerit gēs illa a malo suo qd̄ loquutus sū aduersus illā: agā z ego p̄niam sup̄ malū qd̄ cogitauit vt facerē ei. Brādis ḡ vtus hui⁹ agrestis lactu ce: q̄ demones p̄fundit/ angelos letificat/ z deū recōciliat: immo z nos ip̄os reformat. Deformati sum⁹ plane p̄ pctm̄/ z q̄st in naturā bestiaz trāsformati. Dic p̄ oia ex Messret in cena dñi: vel Holkot/ quē allegat sup̄ Sap. ca. xij. z est lectio. cxlii. Et adde de trib⁹ req̄sitis ad p̄niam verā. s. integritas/ taciturnitas/ p̄seuerātia: sicut innuit dictio omo. Ad de: Utis videre talē hoīem penitētē/ q̄ hō dicit⁹ est/ in p̄spectu toti⁹ plebs: Pilat⁹ Eb̄m̄ flagellatū eduxit dicēs: Ecce homo. Uere penitēs omo. Pnia integra: in q̄ nō erat sanitas a plāta pedis vsq; ad v̄tricem: passus em̄ in oībo mēbz. Declara sic placuerit ex Ebo. Pnia taciturna: qz nō aperuit os suū: sed sicut ovis ad occisionē duct⁹ est: z coram Caypha z Pilato tacuit zc. Penitētia p̄seuerās vsq; ad mortē/ mortē aut̄ crucis. Rogemus dñm.

Eodē die Parasceues post prādiū hora prima

E Nonus mos erat: renū accinctio. Cuius l̄alis rō erat/ q̄ debebāt esse parati ad creūdū de Egipto. Et tu q̄ māducatur⁹ es agnū pascha lē/ esto castus. Quāuis oē pctm̄ mortale impediāt sumptōem agni z peccet mortāl̄ in pctō mortali cōicās/ p̄p̄ sacrilegiū z mendaciū qd̄ p̄mittit talis ostērans se mēbz. Eb̄i z eccle/ cū nō sit: vt declarat bti⁹ Ebo. pte. iij. tñ singulr p̄ pctm̄ fornicatōis q̄s inhabilitat: eo q̄ p̄ ip̄m sp̄s subijciat carnī: rōne cuius feruor charitatis ad cōionem req̄sit⁹ impedit: vt idē Ebo. declarat. Ab hac ḡ p̄cipue cauēdū est. Debēt igitur iungati cōicaturī abstinere ad t̄ps illud: qz nō est alias ap̄tus carnes agni māducare zc. Itē neq; polluti. De his declara ad placitū q̄s

Turba. CVIII. XXXV

ad laicos & sacerdotes/quo & quantum impediatur: ex Berfo. de pollutione
Si in laicis iugantis requirit castitas propter rationem: quantum putas in sa-
cerdotibus requirit/quo quod die assistunt altari: Ipsi sunt dei placatores/dei vi-
carii/officio angeli/spirituales patres/sacerdotum & tractatores/aliorum mudatores
sponsi sapientie/et ministri altissimi: quod dicit esse castissimi. Deductionem ho-
rum brevissimam dicit: ex summa virtutum Lugd. de temperantia. c. xij. Sa-
cerdotes veteris legis et gentium castitati dedicati erant: ut ibidem dicitur.

Decimus mos est: pedum calciatio. Ratio finalis est. ea quod sit. Graecia
tus pedes comestur agnum paschalem. Calcei sunt sacerdotum exempla: dura est
via/arcta et angusta porta castitatis et aliarum virtutum: pugnat pedes affectus
Moueatur te exempla sacerdotum quod eadem inceserunt via: dic tibi: excutere a pi-
gritia: surge et vade post eos: boies erant ut tu. Jam habes calcios. 2
Calcei ex pellibus mortuorum animalium sunt: et exempla de sanctis mortuis. Sicut
de Hiero. cui veteres panem missi sunt in lacum/ut inde extraherent: de quo
Bregio. xxv. mora. §. xxij. Ad propositum: discere exemplo veteris legis/quoad
modum te preparare debeas. Antiqui preparabant se ante pascha tota hebdoma-
da ad rationem: post pascha tota hebdomoda gratias agebant: ut dicit An-
tho. Nos autem quod dicit: Ite pueri et senes: ut in Messret etc.

Undecimus mos: baculorum in manibus tenere. Ratio finalis ratio sicut quod sit. Tu
tene in primis baculum crucis pro fide crucis in opere: ut Lira dicit: aut penam
in opere: ut dicit Simon de Cre. aut memoriam passionis in mente: ut dicit An-
tho. Tene platum quod baculum est. Tho. j. ij. et Messret. 2

Duodecimus mos: festinater comedere. Ratio finalis: quod irret expedite et
velociter/nos desideriose. Tu comede festinater ex cibi desiderio: ut de tur-
re crematata et Antho. pte. j. Festinater prope festinatum ad opus: sicut labora-
torum. Prope festinatum ad aliam cenam: ut Simon de Cre. ser. xxj. epistolam. 3
et in cena domini Messret. Dic: non habemus hic manentem civitatem: sed futu-
ram inquirimus. Esset hec materia de moribus singulis a studioso lectore
diligenter examinanda/et in debitum ordinem locanda. Nam doctores ex quibus
hec sumpsit/varijs sunt. Nec poteram ob temporis angustiam singula singulis ap-
plicare: unde nunc hunc/nunc alium ex doctoribus imitatur/qualitercumque ablata re-
cessit. Possent igitur prima quatuor puncta super posita omitti/ob vitandam con-
tinentiam punctorum: et sequi Messret in principio materie. Debinc etiam pos-
sent videri doctores alij. Antho. in sum. Simon de Cre. Joa. de
turre crema. et ex his materia applicari ad congruentiam.

Sabbato sancto Pasche. xxx. Martij.

Stultorum infinitus est numerus. Eccles. j. Sexta diei.

Quintima octava turba stultorum est puerentium (verker nar-
ren) Qui bona estimant dicunt esse mala: et contra. Quales vti-
que fuerunt hodierni diei quod dixerunt: Ego in esse seductorum: dicit
(inquit) seductor ille: resurgat etc. Uterque quod dixerunt: sic Lay

pp v